

Motion

1980/81:2149

av Gunilla André m. fl.

med anledning av proposition 1980/81:176 med förslag till lagstiftning mot viss spridning av videogram med våldsinslag m. m.

Videogramtekniken har under 1970-talet och de två första åren på 1980-talet kommit att uppnå en omfattning och en utveckling som få kunnat ana.

Denna utveckling som stått praktiskt taget helt utan samhälleligt inflytande har medfört en lång rad problem. Även om videogramtekniken har sina förtjänster måste man ändå kritiskt granska de kulturpolitiska och sociala konsekvenserna av detta nya massmedium. På ett tidigt stadium har detta också påtalats från centerns sida.

Först under senaste åren har möjlighet till köp och förhyrning av inspelade videokassetter erbjudits en bredare allmänhet. Omfattningen av framför allt uthyrningar ökar drastiskt. Ett stort antal program av högst tvivelaktig karaktär har börjat distribueras till allmänheten. Detta har varit möjligt genom att videoprogrammen inte faller under biograförordningen. Det har således varit möjligt för videogramdistributörerna att sprida filmer som inte godkänts av biografbyrån eller som, om de skulle ha prövats av biografbyrån, ej skulle ha erhållit något godkännande.

Många föräldrar har under det senaste året starkt upprörts av att filmer som är så förråande eller skadligt upphetsande att de totalförbjudits för visning på biografier, kunnat uthyras till barn och ungdomar. Både enskilda föräldrar, organisationer och myndigheter har därför vänt sig till regeringen för att få stopp på spridningen av sådana våldsprogram till barn och ungdom.

Alla blir vi med rätta upprörda över människor som tillgriper våldshandlingar. Samtidigt tillåter vi ett allt grövre massmedievåld som lätt blir mönsterbildande och kan leda till en stegvis tillvänjning. Det finns klara belegg för att lättpåverkade personer med svag identitetskänsla blir så inspirerade av det spekulativa människofientliga utbudet att de själva begår våldshandlingar. I förlängningen finns också hotet mot vårt demokratiska samhälle exempelvis i form av terrorism. Det är redan i dag vanligt med övergrepp mot polisen, vilken har att skydda vår samhällsordning. Att samtidigt ta avstånd från våldet och låta våldsfilosofin florera ohämmat är inte konsekvent.

Vi delar naturligtvis uppfattningen att yttrandefriheten hör till det centrala i en fungerande demokrati. Rätten att få uttrycka sin mening är väsentlig och får inte inskränkas i onödan. Yttranden som ogillas därför att de är smaklösa, kränkande eller tvivelaktiga av annat skäl måste i princip bekämpas med

argument och inte med censur eller förbud. Det är dock fel att som i propositionen använda denna princip som ett argument mot förhandsgranskning av videogram. Det finns enligt vår mening medier varigenom yttrandet, dvs. framställningen i ord och bild, får ett särskilt genomslag och på ett sätt som är särdeles svårt att bemöta. Vi tänker då på tekniken med rörliga bilder. Ett yttrande förmedlat med denna teknik är svårt att balansera. Den som utsätts för en film av den typ som censureras eller förbjuds av biografbyrån kan inte nås av någon sorts motinformation innan skadan redan skett. Här måste istället principen om yttrandefrihet och mötesfrihet i viss mån ge vika. Andra principer, bl. a. människors psykiska välbefinnande, måste ta över. Vi har sedan lång tid tillbaka haft ett system med förhandsgranskning (censur) för film som visas offentligt, ett system som enligt vår mening fungerar väl och som på ett ändamålsenligt sätt med stort hänsynstagande till yttrandefriheten värnar om barns och vuxnas mentala hälsa.

I propositionen hänvisas till att yttrandefrihetsutredningen har till uppgift att överväga ett avskaffande av vuxencensuren. Föredragande statsråd anser därför att någon förhandsgranskning av videogram inte skall införas.

I direktiven till yttrandefrihetsutredningen står följande:

”Regler som hindrar att yttranden utsätts för förhandsgranskning av offentliga organ hör till de allra viktigaste inslagen i ett skydd för yttrandefriheten. För att censur i någon form skall kunna godtas måste därför krävas starka skäl.”

Vi instämmer i detta. Vi anser dock att skäl föreligger för att bibehålla och utvidga vuxencensuren på filmens område.

Vi anser att starka skäl talar för enhetliga regler för alla rörliga bilder oavsett genom vilken teknik de förmedlas. Det resonemang som i promemorian (Ds Ju 1980:14) förs om innebörden av begreppet film och biografförordningens eventuella tillämpbarhet på videogram förstärker denna vår åsikt.

Vi anser därför att enhetliga regler för såväl vanligt fotografiskt förfarande som för videogram måste införas. Enligt vår bestämda uppfattning bör grunden i en sådan reglering utgöras av en förhandsgranskning av samma typ som den s. k. biografcensuren. Regeringen hör därför ge yttrandefrihetsutredningen och videogramutredningen tilläggsdirektiv så att utöver övervägandena om vuxencensuren ett alternativ, med utvidgad förhandsgranskning av alla filmer och videogram som sprids till allmänheten, tas fram.

Under tiden fram till dess att de båda utredningarna avgett sina betänkanden, samt ett beslut i enlighet med vad som angetts ovan kunnat fattas, måste någon form av provisorisk lagreglering komma till stånd. Regleringen bör vara tidsbegränsad för att inte begränsa eller föregripa den kommande genomgripande lagstiftningen.

Ett införande av enbart alternativet med en lag mot spridning av videogram till barn under 15 år skulle enligt vår mening bli verkningslöst p. g. a. ”langning”. Modellen med enbart ett generellt förbud mot spridning

av vald genom videogram skulle å andra sidan innebära ett legitimerande av våldsfilmerna som i dag förbjuds för barn av biografbyrån. En kombination av de båda alternativen synes därför vara den bästa.

De två förslag som upptagits i promemorian bör sammanfogas till en lag som omfattar båda regelsystemen. Vissa redaktionella jämkningar av lagförslagen från promemorian är därför nödvändiga.

Enligt vår mening bör tillämpningen av lagstadgandet så långt möjligt ansluta till den praxis som biografbyråns avgöranden utgör. Det bör således ej vara tillåtet att som videogram yrkesmässigt sprida en film som prövats och inte godkänts av biografbyrån.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

att riksdagen beslutar

1. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om införandet av förhandsgranskning i enlighet med bestämmelserna i biografförordningen (1959:348) av alla videogram och filmer som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte lämnas ut till allmänheten,
2. att anta följande

Förslag till

Lag om förbud mot spridning av film och videogram med våldsinslag

1 §

Filmer och videogram som innehåller bilder med närgångna eller långvariga skildringar av att någon utsätts för rått, sadistiskt eller annars särskilt hänsynslöst våld får inte spridas yrkesmässigt till allmänheten genom saluhållning eller annat tillhandahållande eller genom visning. Detta gäller dock inte om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.

Utöver vad som stadgas i första stycket gäller att filmer och videogram med ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur inte får i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte lämnas ut till barn under femton år eller spelas upp vid särskilt anordnad visning, när något sådant barn är närvarande.

2 §

Förbudet enligt 1 § 1 stycket avser inte filmer som statens biografbyrå har godkänt för visning vid prövning enligt 3 § 1 mom. förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m. Förbudet gäller inte heller videogram med samma innehåll.

Förbudet enligt 1 § 2 stycket avser inte filmer som statens biografbyrå har godkänt för visning för barn under femton år vid prövning enligt i första stycket nämnd förordning.

Förbudet gäller inte heller videogram med samma innehåll.

3 §

Denna lag gäller inte

1. offentliga förevisningar av biografilm som avses i förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar m. m.,

2. sändningar av televisionsprogram som sker med stöd av 5 § första eller tredje stycket radiolagen (1966:755) eller med stöd av lagen (1978:479) om försöksverksamhet med närradio.

4 §

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa mot 1 §, skall han dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

5 §

Exemplar av videogram eller film som har varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbytet av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart obilligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981, och gäller t. o. m. den 30 juni 1983.

Stockholm den 21 april 1981

GUNILLA ANDRÉ (c)

KARL-ERIC NORRBY (c)

ANNA ELIASSON (c)

ELLA JOHNSSON (c)

TORSTEN BENGTSON (c)

ULLA EKELUND (c)

STINA ANDERSSON (c)

ÅKE POLSTAM (c)

CHRISTINA ROGESTAM (c)

